

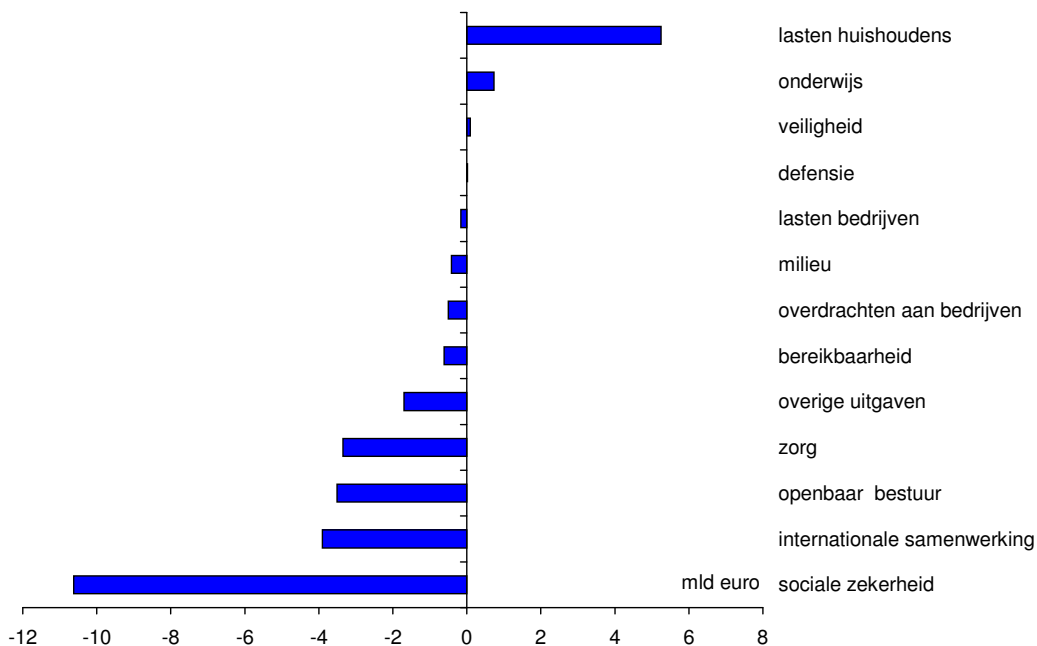
6 VVD

6.1 Budgettaire effecten

Het beleidspakket van de VVD³³ verbetert het EMU-saldo met 20 mld euro in 2015 ten opzichte van het basispad in de Economische Verkenning 2011-2015. Dit is de ex ante verbetering, dat wil zeggen ongerekend macro-economische doorwerkingseffecten. Deze verbetering van het begrotingssaldo komt uitsluitend door lagere uitgaven en wordt beperkt door lastenverlichting. Het houdbaarheidseffect van het pakket van de VVD bedraagt 6,0% bbp; hierbij is ook rekening gehouden met de budgettaire uitwerking van de maatregelen op lange termijn en met de macro-economische doorwerking ervan, zoals die op de werkgelegenheid (zie 6.4).

	mld euro (prijzen 2010)	% bbp 2015
Effect op EMU-saldo 2015 (ex ante)	20	3,1
Verbetering houdbaarheidstekort	39	6,0

Figuur 6.1 Ex ante budgettaire effecten van beleidspakket VVD t.o.v. basispad, 2015 (gecorrigeerd voor financieringsverschuivingen, 2015, mld euro in prijzen 2010; – = positief effect op EMU-saldo)

³³ Bijlage D geeft een gedetailleerde beschrijving van het VVD-programma.

De VVD wil per saldo 23¼ mld euro ombuigen in 2015 ten opzichte van het basispad. Dit is gecorrigeerd voor financieringsverschuivingen die de EMU-relevante uitgaven per saldo met 1½ mld euro verlagen. De netto ombuiging is het resultaat van 28 mld euro aan ombuigingen en 4¼ mld euro aan intensiveringen. In het beleidspakket wordt vooral omgebogen bij sociale zekerheid en internationale samenwerking. De intensiveringen betreffen vooral onderwijs. De reële groei van de collectieve uitgaven (gecorrigeerd voor financieringsverschuivingen) komt na verwerking van het beleidspakket uit op een daling van ½% per jaar in 2011-2015, tegenover een stijging van 1¼% in het basispad.

Het beleidspakket van de VVD verlaagt het totaal van belastingen en sociale premies met per saldo 5 mld euro in 2015 ten opzichte van het basispad. Dit is gecorrigeerd voor financieringsverschuivingen.

Tabel 6.2	Reële collectieve uitgavenontwikkeling, VVD, 2011-2015							
	Basispad	Ombuigingen (-)	Bruto intensiveringen	Netto intensiveringen	Basispad inclusief beleids-pakket	Basispad	Basispad inclusief beleids-pakket	
	mld euro, in prijzen 2010				% per jaar			
Distributief beleid								
Sociale zekerheid	4¾	- 11	¼	- 10¾	- 5¾	1¼	- 1½	
Zorg	8	- 4	½	- 3¼	4¾	2¾	1½	
Onderwijs	1¾	- 1¾	2½	¾	2½	1	1½	
Overdrachten aan bedrijven	- 1¼	- ½	0	- ½	- 1¾	- 2	- 3	
Overig beleid								
Openbaar bestuur	- 3	- 3½	0	- 3½	- 6½	- 1	- 2	
w.v. Rijk		- 1¼	0	- 1¼				
lokaal bestuur		- 1¾	0	- 1¾				
Overig		- ½	0	- ½				
Veiligheid	¼	- ¼	¼	0	¼	½	½	
Defensie	0	0	0	0	0	¼	¼	
Bereikbaarheid	- 1	- 1	½	- ½	- 1½	- 1¾	- 3	
Milieu		- ½	¼	- ½				
Internationale samenwerking	1½	- 4	0	- 4	- 2½	2	- 4	
Overig		- 1¼	- ½	- 1¾				
Totaal netto collectieve uitgaven (gecorrigeerd)	17½	- 28	4¼	- 23¾	- 6¼	1¼	- ½	
Financieringsverschuivingen	- 4½	- 6	4½	- 1½	- 6			
Totaal EMU-relevante netto uitgaven	13	- 34	8½	- 25½	- 12¼	1	- 1	

Collectieve uitgaven

De VVD verlaagt de uitgaven voor **sociale zekerheid** met 10¾ mld euro in 2015. Dit is voor financieringsverschuivingen gecorrigeerd. De grootste bezuinigingen betreffen de zorgtoeslag (3¾ mld euro; door deze te baseren op een lagere premie (zonder correctie voor collectieve contracten), bevroering, beperking doelgroep, invoering vermogenstoets en doorwerking

zorgpakket), de beperking van de maximale ww-duur tot één jaar (1 mld euro) en beperking re-integratiebudgetten en afschaffing bemiddelingstaak UWV (1¼ mld euro).

De VVD verlaagt de bruto **zorguitgaven** per saldo met 3¼ mld euro. Dit is de voor financieringsverschuivingen gecorrigeerde daling. De VVD bespaart op de awbz vooral door het schrappen van begeleiding (1 mld euro) en extramuralisering (¾ mld euro). Op de zvw bespaart de VVD vooral door het tegengaan van aanbod-geïnduceerde vraag (½ mld euro).

Ten opzichte van het basisbeeld verhoogt de VVD de **onderwijsuitgaven** netto met ¾ mld euro op. Dit is de resultante van intensiveringen van 2½ mld euro en ombuigingen van 1¾ mld euro. De grootste intensiveringen betreffen extra middelen voor (prestatie)beloning van leraren en schoolleiders (bruto ½ mld euro en netto na belasting ¼ mld euro) en meer middelen voor hoger onderwijs en onderzoek (½ mld euro). De grootste ombuigingen betreffen plafonnering budget zorgleerlingen (½ mld euro) en de invoering van een sociaal leenstelsel (½ mld euro).

De VVD bezuinigt per saldo voor ½ mld euro op **overdrachten aan bedrijven**, vooral door het afschaffen van innovatiesubsidies (¼ mld euro).

De VVD bezuinigt 3½ mld euro op **openbaar bestuur**, waarvan 1¾ mld euro op het ambtenarenapparaat van het Rijk en zbo's (exclusief veiligheid en defensie en inclusief overig openbaar bestuur, zoals uwv) en 1¾ mld euro op lokaal bestuur, wat tot vermindering van het ambtenarenapparaat van de lokale overheid zal leiden. Dit is de maximale bezuiniging die door het CPB voor de komende kabinetsperiode mogelijk wordt gehouden op openbaar bestuur (inclusief ombuigingen op het ambtenarenapparaat in andere functies 3¼ mld euro in 2015 en 4 mld euro structureel). Het CPB tekent aan dat deze besparingen alleen onder strikte voorwaarden ten aanzien van politieke en ambtelijke sturing haalbaar zijn en zullen leiden tot minder dienstverlening (zie bijlage J.1).

De VVD laat de uitgaven voor **veiligheid** per saldo ongewijzigd. Dit is de resultante van besparingen door het instellen van een nationale politie (¼ mld euro) en het aantrekken van 3500 extra politieagenten (¼ mld euro).

Wat betreft **defensie** houden de beperkte ombuigingen en intensiveringen elkaar in evenwicht.

De VVD verlaagt de uitgaven voor **bereikbaarheid** per saldo met ½ mld euro. Openbare aanbesteding van het hoofdtrainnet en van het openbaar vervoer in de drie grote steden verminderen de uitgaven met ¼ mld euro. Er wordt ¼ mld euro bezuinigd op de exploitatiebijdrage ov via een korting op de bdu. De belangrijkste intensiveringen betreffen middelen voor extra wegen (¼ mld euro) en spoor (¼ mld euro).

De VVD verlaagt de **milieu**-uitgaven per saldo met ½ mld euro door diverse subsidies, waaronder de sde, stop te zetten (¼ mld euro).

De VVD bezuinigt 4 mld euro op **internationale samenwerking**. De uitgaven voor ontwikkelingssamenwerking dalen met 3 mld euro en de EU-uitgaven dalen met 1 mld euro, door continuering van de huidige korting op de EU-afdrachten.

Op de **overige uitgaven** bezuinigt de VVD per saldo 1¼ mld euro; vooral door afschaffing van de centra voor jeugd en gezin (½ mld euro) en de afschaffing van het budget voor inburgering (½ mld euro). De VVD intensiveert vooral op sportvoorzieningen (¼ mld euro). Op deze post zijn ook de directe belastingeffecten geboekt van maatregelen die inkomens beïnvloeden (uitkeringsgerechtigden en leraren).

Het beleidspakket van de VVD vermindert de werkgelegenheid in de sector overheid met 32 000 in 2015 ten opzichte van het basispad. De daling van de werkgelegenheid in de sector overheid komt inclusief het beleidspakket van de VVD uit op 1¼% per jaar, tegen ¾% per jaar in het basispad van de Economische Verkenning 2011-2015. In de zorg daalt de werkgelegenheid 50 000 arbeidsjaren door het beleidspakket van de VVD ten opzichte van het basispad.

Tabel 6.3 Werkgelegenheidseffecten collectieve sector, beleidspakket VVD, 2011-2015

	Uitgangspositie	Basispad	Effect	Pad incl.	Basispad	Pad incl.
	2010	2011-2015	beleidspakket	beleidspakket	2011-2015	beleidspakket
	niveau	mutatie	mutatie	mutatie	mutatie	mutatie
	dzd arbeidsjaren				% per jaar	
Openbaar bestuur	577	- 37	- 37	- 72	- 1¼	- 2½
w.v. rijk ^a	74	- 6	- 11	- 16	- 1½	- 4¾
lokaal bestuur	176	- 27	- 20	- 47	- 3¼	- 6
Overig	327	- 5	- 7	- 12	- ¼	- ¾
Veiligheid	89	- 2	1	- 1	- ½	- ¼
Defensie	61	- 2	0	- 2	- ¾	- ¾
Onderwijs	344	2	5	7	0	½
Sector overheid	1071	- 40	- 32	- 71	- ¾	- 1¼
Zorg	926	150	- 50	100	3	2
Overheid en zorg	1997	110	- 82	28	1	¼

^a Exclusief veiligheid en defensie.

Belastingen en sociale premies

De VVD verlaagt de collectieve lasten met per saldo 5 mld euro in 2015 ten opzichte van het basispad in de Economische Verkenning 2011-2015. Dit is de ex ante verlaging van collectieve lasten, dat wil zeggen ongerekend macro-economische doorwerkingseffecten. Verder is deze verlaging gecorrigeerd voor financieringsverschuivingen. De belastingdruk verschuift naar belastingen op vermogens en winst.

De VVD verlaagt de **milieubelastingen** met ¼ mld euro, door het afschaffen van de verpakkingenbelasting.

De VVD verlaagt de **lasten op inkomen en arbeid** per saldo met 3¾ mld euro. Dit is de voor financieringsverschuivingen gecorrigeerde verlaging. De netto verlaging is de resultante

van 9 mld euro verlichting en 5¼ mld euro verzwarende. De belangrijkste lastenverlichting betreft de verlaging van alle tarieven van de loon- en inkomstenheffing met 1%-punt (3½ mld euro). Tegenover de verhoging van de arbeidskorting in de loon- en inkomstenheffing (2½ mld euro) staat de afschaffing van de inkomensafhankelijke arbeidskorting (¾ mld euro). De belangrijkste verzwarende betreft de directe versoering van het Witteveen kader (¾ mld euro).

De VVD verhoogt de **lasten op vermogen en winst** per saldo met ½ mld euro. De belangrijkste verzwarende is de betaling van de huurtoeslag door woningcorporaties (1½ mld euro). De belangrijkste verlichting is de halvering van de schenk- en erfbelasting (1 mld euro). De opbrengst van de vennootschapsbelasting wijzigt niet, doordat de beperking van de renteaftrek in de vennootschapsbelasting (1 mld euro) gecompenseerd wordt door verlaging van de vennootschapsbelastingtarieven met 2%-punt.

De VVD verlaagt de **overige belastingen** met 1¾ mld euro, vooral door halvering van de overdrachtsbelasting (1½ mld euro).

Tabel 6.4 Belastingen en sociale premies in beleidspakket VVD, 2011-2015 (mld euro, prijzen 2010)

	Basispad	Lasten- verzwarende	Lasten- verlichting	Netto lasten- verzwarende	Basispad plus beleidspakket
Milieu	¼	0	- ¼	- ¼	0
Inkomen en arbeid	7¾	5¼	- 9	- 3¾	4
Vermogen en winst	2	2¾	- 2¼	½	2½
Overig	0	0	- 1¾	- 1¾	- 1¾
Totaal lastenmaatregelen (gecorrigeerd)	10	8	- 13	- 5	5
w.v. huishoudens	5¾	5¼	- 10½	- 5¼	½
bedrijven	4¼	2¾	- 2¾	¼	4½
w.v. woningcorporaties		1½		1½	
Financieringsverschuivingen	- 4½	- ¼	0	- ¼	- 4¾
Totaal EMU-relevante lasten	5½	7¾	- 13	- 5¼	¼

6.2 Koopkracht en winst

Het beleidspakket van de VVD vermindert het nominaal beschikbaar inkomen van huishoudens met 1½ mld euro ten opzichte van het basispad in de Economische Verkenning 2011-2015 (zie tabel 6.5). Dit is het ex ante effect, dat wil zeggen ongerekend macro-economische doorwerkingseffecten. De gemiddelde koopkrachtmutatie valt hierdoor ¼% per jaar lager uit dan in het basispad.

De belangrijkste maatregelen die de macrokoopkracht verbeteren zijn: de verlaging van de tarieven in box 1 met 1%-punt, de verhoging van de arbeidskorting en de halvering van de overdrachtsbelasting. De belangrijkste maatregelen die de macrokoopkracht verslechteren zijn:

de beperking van de zorgtoeslag, het afschaffen van het kindgebonden budget en de koppeling van uitkeringen (exclusief de aow) aan de inflatie in plaats van aan de contractlonen.

Beleidsmatig effect op koopkracht	– 1½
w.v. lastenmaatregelen	5¼
uitgavenmaatregelen	– 6½
Beleidsmatig effect op winst	– 1¼
w.v. lastenmaatregelen	– ¼
uitgavenmaatregelen	– 1

De effecten zijn niet gelijk over de inkomens verdeeld, omdat een aantal belangrijke maatregelen beperkte groepen betreffen. De beperking van de zorgtoeslag (door bevrozing, beperking doelgroep, invoering vermogenstoets en doorwerking maatregel zorgpakket) treft vooral de lagere en middeninkomens. De koppeling van uitkeringen (exclusief de aow) aan de inflatie en de afbouw van de dubbele algemene heffingskorting in het sociaal minimum voor de bijstand treffen lagere inkomens. De volledige afschaffing van de mogelijkheid om de algemene heffingskorting te verzilveren tegen de heffing van de partner treft de huishoudens met één kostwinner. De afschaffing van het kindgebonden budget en de beperking van de kinderopvangtoeslag treffen huishoudens met kinderen. Huishoudens met een eigen woning profiteren van de halvering van de overdrachtsbelasting en de overgang naar het lage btw-tarief voor onderhoud en verbouwing van de eigen woning.

Het verschil tussen netto loon en netto uitkering neemt toe door de achterblijvende indexatie van de uitkeringen, de aanpassing van het sociaal minimum voor de bijstand en de verhoging van de arbeidskorting. Voor werknemers van 62 jaar en ouder staat hier tegenover dat de doorwerkbonus wordt afgeschaft.

De winst voor bedrijven daalt door het beleidspakket van de VVD met 1¼ mld euro ten opzichte van het basispad. De feitelijke winst daalt waarschijnlijk minder, doordat de verandering in de lasten en subsidies voor bedrijven veelal wordt doorberekend in de afzetprijzen. De belangrijkste maatregelen die de totale winst van bedrijven verbeteren zijn: het verlagen van de tarieven in de vennootschapsbelasting, het afschaffen van de verpakkingenbelasting en het verhogen van de wbo. De belangrijkste maatregelen die de totale winst verslechteren zijn: de verschuiving van de huurtoeslag van het Rijk naar de woningcorporaties, de beperking van de renteaftrek in de vennootschapsbelasting en het verminderen van innovatiesubsidies.

6.3 Structurele werkgelegenheid

Het programma van VVD impliceert een hervorming van de Nederlandse arbeidsmarkt. De ontslagbescherming wordt beperkt, de maximale duur van de ww-uitkering wordt verlaagd en de aow-leeftijd wordt verhoogd. Daarnaast zorgen verschillende fiscale maatregelen, waaronder lagere tarieven voor de inkomstenbelasting, ervoor dat arbeid meer oplevert. In totaal neemt de werkgelegenheid met 5¾% toe en daalt de werkloosheid met 1¼%-punt.

De ontslagbescherming wordt beperkt doordat banen zonder tussenkomst van derden beëindigd kunnen worden. Bovendien wordt een wettelijke ontslagvergoeding ingevoerd van twee weken per gewerkt jaar met een maximum van een jaarsalaris. Het effect van de hervorming van de ontslagbescherming op de werkgelegenheid en werkloosheid is gering. De beperking zorgt wel voor meer mobiliteit en doorstroming op de arbeidsmarkt. De verlaging van de maximale duur van de ww-uitkering en de aanscherping van de referentie-eis naar een halve maand per gewerkt jaar leidt tot een toename van de werkgelegenheid met 1% en een daling van de werkloosheid met ¾%-punt.

Het samenvoegen van wajong, wsw en bijstand tot één regeling op het sociaal minimum voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt leidt tot een stijging van de werkgelegenheid, evenals het koppelen van de uitkeringen (exclusief de aow) aan de prijzen in plaats van aan de lonen. Tezamen verhogen deze maatregelen de werkgelegenheid met 1%.

De stijging van de aow- en pensioenleeftijd wordt verondersteld ook de maatschappelijke norm voor de uitredleeftijd te verhogen. Men werkt hierdoor langer door. De verhoging van de aow-leeftijd leidt tot een stijging van de werkgelegenheid met 1%. Het effect van de maatregel op de werkloosheid is gering.

Fiscale maatregelen, zoals het aanpassen van de nominale zorgpremie, lagere tarieven in de loon- en inkomstenbelasting en de hogere arbeidskorting, leiden tot een stijging van de werkgelegenheid van 2%. De werkloosheid daalt met ½%-punt.

De verlaging van het tarief in de vennootschapsbelasting leidt tot een geringe stijging van de werkgelegenheid, maar vermindering van de renteaftrek voor bedrijven neutraliseert dit effect. Het effect op de werkloosheid van deze maatregelen is nihil.

Onderwijsbeleid, zoals prestatiebeloning en -bekostiging in primair en voortgezet onderwijs en uitbreiding van voorschoolse educatie, leidt structureel tot een hoger opleidingsniveau en daarmee tot een opwaarts effect op de werkgelegenheid van 1%.

6.4 Houdbaarheid van de overheidsfinanciën

Het VVD-programma verbetert de houdbaarheid met 6,0% bbp. Hiermee wordt in een kabinetsperiode de houdbaarheidsopgave van 4½% bbp volledig ingevuld.³⁴ Een groot deel van

³⁴ Bij de bepaling van het houdbaarheidstekort is geen rekening gehouden met een verdere oploop van de zorgtoeslag als gevolg van hogere zvw-premies door vergrijzing voor de periode na 2015. Inclusief deze oploop valt het houdbaarheidstekort 0,4%-punt hoger uit.

de verbetering van de houdbaarheid wordt gerealiseerd door middel van een verbetering van het ex ante EMU-saldo met 3,1% bbp in de komende kabinetsperiode. De structurele maatregelen die het VVD-programma bevat om de houdbaarheid te verbeteren zijn een verhoging van de aow-leeftijd naar 67 jaar en ombuigingen bij de langdurige zorg. Hiertegenover staat lastenverlichting door afschaffing van de schenk- en erfbelasting en de overdrachtsbelasting. Daarnaast zorgt de verbetering van de werkgelegenheid voor extra belastinginkomsten waardoor de houdbaarheid verbetert.

De verbetering van de houdbaarheid gaat gepaard met ombuigingen. Hierdoor daalt het netto profijt, het saldo van baten van overheidsbestedingen minus belastingen en premies. Het netto profijt verslechtert in de loop der jaren, doordat een deel van de VVD-maatregelen, zoals de hervormingen van de aow, een lange aanloopfase kennen. Daardoor daalt het gemiddelde netto profijt in de periode 2016-2040 meer dan dat in 2011-2015. In de periode na 2040 zijn geen additionele maatregelen nodig om de begroting houdbaar te maken. Integendeel, bij de netto profijt berekening van na 2040 wordt een intensivering ingezet, die mogelijk is doordat het VVD-programma ruim aan de houdbaarheidsopgave voldoet. De VVD geeft aan dit overschot te willen aanwenden voor lastenverlichting in de komende kabinetsperiodes.

Tabel 6.6 Effect op houdbaarheid en netto profijt, VVD	
	% bbp
Verbetering EMU-saldo 2015	3,1
Verbetering houdbaarheid	6,0
w.v. aow en pensioenen	0,7
woningmarkt	0,0
zorg	1,2
zorgtoeslag	0,3
werkgelegenheidstijging excl. effect aow en woningmarkt	1,4
Verandering netto profijt	
2011 – 2015	– 1,3
2016 – 2040	– 5,5
2041 en verder ^a	– 4,1
^a Inclusief resterende houdbaarheidsopgave na 2040.	

6.5 Bereikbaarheid

Maatregelen

De VVD neemt de volgende maatregelen ten aanzien van bereikbaarheid:

- 1,5 mld euro aan extra investeringen in wegen in de periode 2011-2015 (gemiddeld 0,3 mld euro per jaar).
- 1 mld euro extra investeringen in openbaar vervoer, met name op de hoofdverbindingen (gemiddeld 0,2 mld euro per jaar).

- Een jaarlijkse korting van 0,35 mld euro op de exploitatiebijdrage voor regionaal en lokaal openbaar vervoer via de brede doeluitkering (bdu).

Daarnaast neemt de VVD nog een aantal andere maatregelen die niet konden worden meegenomen bij het bepalen van de bereikbaarheidseffecten. Deze maatregelen zullen het beeld van de bereikbaarheidseffecten echter niet fundamenteel veranderen. Het gaat daarbij om maatregelen als:

- Het stopzetten van de ombouw van de bpm naar mrb ter voorbereiding op de invoering van de kilometerheffing.
- Het aanbrengen van een onderscheid tussen regionale, nationale en internationale wegen.
- Efficiencyverbetering bij de aanleg van wegen door publiek-private samenwerking.
- Het openbaar vervoer in steden door particulieren laten uitvoeren; in de Randstad één instantie verantwoordelijk maken voor het openbaar vervoer. De efficiencywinst van het aanbesteden van het openbaar vervoer in de drie grote steden komt ten gunste van het EMU-saldo.
- Aanbesteden van het hoofdrailnet. De wijze van aanbesteding die de VVD voor ogen heeft, staat nog niet vast. De efficiencywinst – alhoewel moeilijk van te voren te voorspellen – wordt geschat op 0,2 mld euro per jaar. De te bereiken efficiencywinst komt ten goede aan het EMU-saldo.

Effecten

De bovengenoemde investeringen in extra wegen leiden tot een verbetering van de doorstroming, waardoor het aantal uren dat weggebruikers in de file staan, uitgedrukt in voertuigverliesuren, met ruim 5% daalt ten opzichte van het basispad. De extra wegen leiden tot een zeer geringe toename van het autogebruik en vrachtverkeer. Door de investeringen in het openbaar vervoer neemt de frequentie van het aantal treinen per uur toe. Deze kwaliteitsverbetering leidt tot een kleine stijging van het ov-gebruik, maar deze stijging wordt gedempt door de besparingen op de bdu. Per saldo zal het ov-gebruik nauwelijks veranderen.

Tabel 6.7 Verandering in bereikbaarheid in 2020 t.o.v. basispad, VVD (structurele effecten, zie bijlage J.4)

Verkeerseffecten^a	
Autogebruik	+ 0%
OV-gebruik	+ 0%
Voertuigverliesuren	- 5%
Welvaartseffecten	
Reistijdbaten	+ ¼ mld euro/jaar
Mobiliteitsverlies door minder autogebruik	geen

^a Auto- en ov-gebruik gemeten in reizigerskilometers per jaar. In het basispad is het autogebruik gelijk aan 150 mld reizigerskilometers per jaar, het ov-gebruik is gelijk aan 25 mld reizigerskilometers per jaar. Voertuigverliesuren: extra reistijd voor weggebruikers door wachttijd in files.

De verbeterde doorstroming en het feit dat mensen daardoor sneller op hun plaats van bestemming zijn, leidt tot reistijdbaten van circa ¼ mld euro per jaar. Deze bereikbaarheidsbaten treden voornamelijk op bij het wegverkeer. De reistijdbaten door de investeringen in het spoorweginet worden gecompenseerd door de besparingen op het regionale openbaar vervoer door de korting op de bdu met 0,35 mld euro per jaar. Per saldo zijn de reistijdbaten voor het totale ov verwaarloosbaar.

6.6 Energie en klimaat

De VVD wil een tweede kerncentrale in Borssele mogelijk maken. Daarnaast wil de VVD de Subsidie Duurzame Energieregeling (sde) afschaffen. Deze maatregelen leiden tot een afname van het aandeel hernieuwbare energie met 1%-punt en een afname van de broeikasgasemissies met 1 tot 3 Mton ten opzichte van het basispad (tabel 6.8). Deze emissiereductie wordt volledig gerealiseerd in de ETS-sector. Omdat deze emissies begrensd worden door het Europese emissieplafond, heeft een afname in Nederland geen effect op de totale emissie in Europa.

Tabel 6.8 Verandering in 2020 in het aandeel hernieuwbare energie en de reductie van broeikasgassen ten opzichte van het basispad, VVD^a

	Hernieuwbare energie	Reductie van broeikasgassen (Mton CO ₂ -eq)		
		Aandeel in eindgebruik (%) ^b	Totaal	Niet-ETS-sector ^c
Nederland totaal	- 1	1 tot 3	0	1 tot 3
w.v. gebouwde omgeving		0	0	0
energiesector		5 tot 7	0	5 tot 7
hernieuwbare energie		- 4	0	- 4
Verkeer		0	0	0
industrie		0	0	0
Overig		0	0	0

^a Cijfers zijn op hele Mtonnen afgerond. Daardoor kan de optelling van ETS en niet-ETS en van de sectoren maximaal 1 Mton afwijken van de totaalcijfers..

^bDe Europese doelstelling voor Nederland is een aandeel van 14% hernieuwbaar in het eindgebruik in 2020. In het basispad wordt een aandeel van 7% gerealiseerd.

^c De emissie in de niet-ETS sector is de emissie die niet onder het Europese emissiehandelssysteem valt: met name gebouwde omgeving en verkeer. De Europese taakstelling voor de Nederlandse niet-ETS-sector is 16% reductie in 2020 ten opzichte van 2005. Dit komt overeen met een emissieplafond van 99 Mton CO₂-equivalent. In het basispad is de emissie van broeikasgassen in de niet-ETS-sector geraamd op 102 Mton CO₂-eq.

^dDe emissies in de ETS-sector vallen onder het Europese emissiehandelssysteem. Dit betreft vooral de industrie en de energiesector. In het basispad is de emissie van broeikasgassen in de ETS-sector geraamd op 116 Mton CO₂-eq.

De maatregelen met een substantieel effect op de emissies van broeikasgassen zijn:

- Het afschaffen van de sde-regeling. Dat betekent dat vanaf 2012 geen nieuwe beschikkingen worden afgegeven. Bestaande verplichtingen blijven echter overeind.
- Het mogelijk maken van een nieuwe kerncentrale. Conform de planning van energiemaatschappij Delta is uitgegaan van de komst van een nieuwe kerncentrale met een elektrisch vermogen van 1800 tot 2500 MW, die in 2018 gaat produceren. Daardoor gaan met name gascentrales en in mindere mate kolencentrales minder elektriciteit produceren. Dit wordt nader toegelicht in bijlage J.5.

Het voorgestelde maatregelenpakket van de VVD is niet toereikend om de EU-verplichtingen voor hernieuwbare energie en de emissiereductie in de niet-ETS-sector te realiseren. Het beëindigen van de sde-regeling levert een bezuiniging op van 0,5 mld euro in 2020.

De neveneffecten van de voorgestelde energie- en klimaatmaatregelen op luchtverontreinigende emissies zijn weergegeven in tabel 6.9. Het maatregelenpakket van de VVD leidt per saldo tot een lichte afname van de emissies van stikstofoxiden (NO_x) en zwaveldioxide (SO₂). Enerzijds wordt er door het afschaffen van de sde-regeling en de verandering van een aantal subsidies van VROM en EZ minder hernieuwbare energie gerealiseerd, anderzijds leidt de realisatie van een nieuwe kerncentrale tot een geringere inzet van fossiele brandstoffen.

	NO _x (kton)	SO ₂ (kton)	Fijnstof (kton)
Basispad	185	46	29
Effect Nederland totaal	- 1,8	- 1,0	- 0,0

^a Reductie in 2020 van de emissie van luchtverontreinigende stoffen ten opzichte van het basispad als gevolg van de energie- en klimaatmaatregelen.

6.7 Landbouw, natuur en landschap

Algemeen beeld

De VVD ziet de landbouw als een economische sector van betekenis, die een belangrijke rol speelt in zowel de voedselvoorziening als in het beheer van het typische Nederlandse landschap, inclusief de daarbij behorende cultuur en tradities. De VVD wil substantieel bezuinigen op de huidige budgetten voor de aankoop, de inrichting en het beheer van natuur en op termijn de verwerving van gebieden beëindigen. Verder wil de VVD de milieu- en natuurelregelgeving versoepelen. Daarnaast worden maatregelen voorgesteld die gericht zijn op de landschapskwaliteit van het landelijke gebied.

Tabel 6.10 Verandering in 2020 van landbouw-, natuur- en landschapsindicatoren ten opzichte van het basispad, VVD

	Eenheid	
Emissiereductie NH3	-- - 0 + ++ ^a	0
Milieucondities voor natuur	-- - 0 + ++	-
Natuurkwantiteit	-- - 0 + ++	--
Natuurkwaliteit	-- - 0 + ++	--
(Nationale) landschappen	-- - 0 + ++	-
Economie landbouwsector	-- - 0 + ++ ^b	0/+
Saldo overheidsinkomsten en -uitgaven	mld euro	+ 0,21

^a 0/+ : 0-2 kton; + : 2-10 kton; ++ : > 10 kton.

^b 0 : - 25 - + 25 mln €; - : 25-300 mln €; -- : > 300 mln €.

Effecten milieudruk landbouw

De VVD stelt geen aanvullende maatregelen in de landbouw voor. De milieudruk door de landbouw is daardoor gelijk aan die in het basispad.

Effecten natuur en landschap

De VVD stelt nadere prioriteiten binnen het huidige natuurbeleid en de Natura 2000-gebieden. Tot 2014 wordt bezuinigd op de aankoop, de inrichting en het beheer van natuur. Daarna wordt verdere verwerving en daarmee ook de inrichting en beheer van die nieuwe hectaren voor de EHS beëindigd. De VVD wil wel dat de circa 34.000 hectare grond die al is aangekocht, wordt ingericht. Desondanks zal de verdere realisatie van de EHS sterk vertragen. Agrarisch en particulier natuurbeheer blijven wel gehandhaafd, maar de voortgang is daar de laatste jaren beperkt en het partijprogramma bevat geen voorstellen om dit te versnellen. Afromen van het ILG verwervingsbudget en het voorstel om de rente en aflossing op leningen voor verwerving niet meer te betalen, kunnen consequenties hebben voor contractuele verplichtingen. Naar verwachting neemt de natuurkwaliteit af. Het aantal Nederlandse Natura 2000-gebieden met een streng beschermingsregime neemt af. De milieudruk op de natuur zal toenemen in vergelijking met die in het basispad. Verder zullen de voorgestelde ruimere toegankelijkheid van natuurgebieden en de mogelijkheid tot wonen aan de rand van de natuur de druk op de natuurkwaliteit vergroten. De ruimere toegankelijkheid vermindert de afstand tussen burger en groen. Door de voorstellen om minder natuurgrond aan te kopen, is er wel meer ruimte voor de landbouw waardoor de netto toegevoegde waarde van de landbouwsector iets zal toenemen.

Tevens wordt het bestaande ruimtelijke-orderingsregime en de huidige wet- en regelgeving versoepeld. De VVD laat het restrictieve ruimtelijke beleid los. Hierdoor worden de mogelijkheden om te bouwen in het landelijke gebied verruimd. Deze maatregelen zetten de landschapskwaliteit onder druk. De VVD wil Europese gelden inzetten voor het beheer van landschapselementen in bijzondere landschappen. Dit zal de kwaliteit van het landschap bevorderen. Voor een deel van het budget (7%) kan Nederland daar over besluiten. Of het inzetten van meer budget mogelijk is, is afhankelijk van besluitvorming op Europees niveau.

De voorstellen voor natuur en landschap houden een stevige beleidswijziging in. De effecten hiervan zijn per saldo sterk negatief in vergelijking met die in het basispad.

6.8 Onderwijs en innovatie

Onderwijs

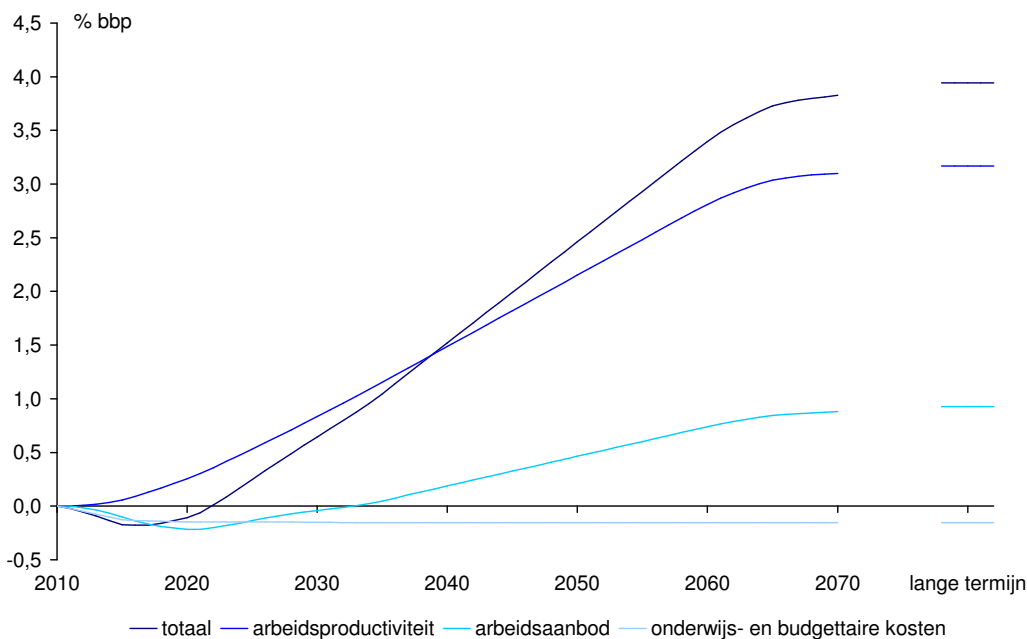
De VVD stelt voor om op het terrein van onderwijs 2,5 mld euro te intensiveren en voor 1,8 mld euro om te buigen. Per saldo komt dit neer op een netto intensivering van 0,7 mld euro.

De extra middelen worden voor de helft aangewend voor hogere salarissen in het onderwijs. Zo wordt ingezet op hogere salarissen voor beter opgeleide leraren (0,20 mld euro), prestatiebeloning in het onderwijs (0,25 mld euro), grotere verschillen tussen start- en eindsalarissen voor leraren en schoolleiders (0,30 mld euro) en hogere salarissen in het hoger onderwijs (0,50 mld euro). Daarnaast gaan extra middelen naar voor- en vroegschoolse educatie (0,25 mld euro) en een kwaliteitsimpuls (0,50 mld euro) in het hoger onderwijs.

De belangrijkste ombuigingen op het terrein van onderwijs zijn de introductie van het sociaal leenstelsel in het hoger onderwijs, waarbij de basisbeurs en aanvullende beurs worden vervangen door een lening (0,46 mld euro in 2015 en 1,02 mld euro structureel vanaf 2020), en de plafonnering van het budget voor zorgleerlingen (0,55 mld euro).

In de institutionele sfeer wil de VVD prestatiebekostiging invoeren, waarbij onderwijsinstellingen niet langer alleen bekostigd worden op basis van aantal leerlingen en diploma's, maar ook op basis van kwaliteit. Om deze kwaliteit in beeld te brengen wil de VVD begin-, voortgangs- en eindtoetsen, waarmee de toegevoegde waarde van onderwijsinstellingen bepaald kan worden, verplicht stellen.

Figuur 6.2 Effect van onderwijsmaatregelen VVD op bbp

Van het totaal aan maatregelen valt 0,7 mld euro in de categorie *kansrijk*, geheel bestaande uit intensiveringen (zie bijlage K.1). Van deze maatregelen zijn de effecten op het onderwijs geanalyseerd, volgens de methodologie in bijlage J.7. Eén maatregel krijgt de kwalificatie *neutraal*. Dit betreft de introductie van het sociaal leenstelsel in het hoger onderwijs. Deze maatregel zorgt voor een financieringsschuif tussen publieke en private middelen en heeft geen effecten op de kwaliteit van het onderwijs. Figuur 6.2 presenteert de totale lange termijn bbp-effecten van het pakket aan kansrijke maatregelen van de VVD.

Op de lange termijn leidt het onderwijspakket van de VVD tot een structurele stijging van het bbp met 4% ten opzichte van het basispad. Deze stijging wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door de inzet op prestatiebekostiging, prestatiebeloning en voor- en vroegschoolse educatie. De eerste twee vereisen relatief weinig middelen waarmee op korte termijn een grote groep leerlingen bereikt kan worden. De laatste heeft relatief sterke effecten op een kleinere doelgroep. Aangezien deze middelen worden ingezet op jonge leerlingen duurt het langer voordat de baten van deze maatregel gerealiseerd worden.

Wetenschappelijk onderzoek en innovatie

De VVD³⁵ laat het budget voor wetenschappelijk onderzoek ongewijzigd. De partij verlaagt de innovatiesubsidies met per saldo 0,1 mld euro, overeenkomend met 7% van de innovatiesubsidies in 2014. De budgetten van de wbo en de innovatie prestatie contracten worden verhoogd en de themaspecifieke subsidies worden vrijwel geschrapt. Zodoende verschuift de VVD het beleid sterk in de richting van een meer generiek instrumentarium. De wbo wordt zo ingericht dat de behandeling van het mkb en grootbedrijf meer gelijk is. Deze veranderingen zijn kansrijk vergeleken met het huidige beleid.

6.9 Woningmarkt

Het woningmarktpakket van de VVD laat de fiscale behandeling van koopwoningen in de inkomstenbelasting ongemoeid en bevordert het eigenwoningbezit door de overdrachtsbelasting voor woningen af te schaffen.

De plannen van de VVD voorzien op termijn in vrije marktwerking op de huurmarkt met verhuur op commerciële basis. Hiertoe geeft de VVD verhuurders meer ruimte om de huren te verhogen. Vanaf 2012 stijgen de huren jaarlijks met 3%-punt boven inflatie, ofwel 2%-punt harder dan waarvan in het basispad wordt uitgegaan. De huren bereiken zo rond 2040 een marktconform niveau. Op dat moment worden de woningcorporaties gesplitst in een vermogensbeheerstichting en een vennootschap voor de exploitatie van huurwoningen. Hiermee is de vrije marktwerking op de huurmarkt gerealiseerd.

³⁵ Voor een verklaring van de terminologie, zie bijlage J.8 over innovatie.

Om de betaalbaarheid van huurwoningen voor de huurders met de laagste inkomens te waarborgen, verhoogt de VVD de huurtoeslag. Tegelijkertijd beperkt de VVD de reikwijdte van de huurtoeslag door de inkomensgrens van de huurtoeslag te verlagen en de subsidie op relatief dure huurwoningen te verlagen. Zo wordt de huurtoeslag op een nauwer gedefinieerde doelgroep huurders met een laag inkomen gericht en wordt de prikkel in de huidige huurtoeslag om luxe te wonen verminderd. Dit betekent dat de totale uitgaven aan de huurtoeslag tot 2015 licht verminderen (vanwege de ingevoerde beperkingen), maar daarna toenemen (vanwege de verhoging voor de beperktere doelgroep).

De VVD hevelt de financiering van de huurtoeslag geleidelijk over naar de woningcorporaties. In 2015 financieren de woningcorporaties de huurtoeslag ten bedrage van 1,5 mld euro. In 2040 is de huurtoeslag volledig overgeheveld. Na splitsing van de woningcorporaties wordt de huurtoeslag gefinancierd door de vermogensbeheerstichting uit het rendement op het beheerde vermogen.

Tabel 6.11 Woningmarkteffecten VVD		2015	Structureel % bbp
Welvaartswinst			0,3
Effect op Rijksbegroting			0
		Verschil met basispad in %	
Prijsmutatie koopwoningen		- 2,4	- 4,8
Mutatie netto huur		10,1	57,3
Mutatie consumptie koopwoningen			- 3,1
Mutatie consumptie huurwoningen			26,8
			% huurwaarde
Subsidiepercentage koopsector			30,0

De huren stijgen door de voorstellen van de VVD aanzienlijk. Rond 2040 wordt het marktconforme niveau bereikt.³⁶ De hogere huren maken het aantrekkelijker om te investeren in huurwoningen, waardoor er veel nieuwe huurwoningen worden gebouwd. Hierdoor verdwijnt op termijn de rantsoenering op de huurwoningmarkt en stijgt de consumptie van huurwoningdiensten. Huishoudens die voorheen geen huurwoning konden bemachtigen, stappen nu over van koop naar huur. De vraag naar koopwoningdiensten daalt, waardoor ook de prijzen en het aanbod van koopwoningen dalen. De totale woningvoorraad stijgt – in verhouding tot het basispad vindt er meer nieuwbouw plaats. Het negatieve effect op de huizenprijs wordt getemperd door het afschaffen van de overdrachtsbelasting.

³⁶ Het gaat hier om een gemiddelde huurstijging. Regionaal kunnen er verschillen zijn. Bij marktconforme huren zullen naar verwachting de regionale verschillen in huren meer het patroon van de regionale verschillen in koopwoningprijzen volgen. In meer ontspannen woningmarktregio's zullen de huren minder kunnen stijgen dan in gespannen woningmarkten.

Nominale huizenprijsontwikkeling

Het effect op huizenprijzen betreft een verschil met het basispad. Als gevolg van het beleid van de VVD zijn koopwoningprijzen in 2015 gemiddeld ruim 2% lager dan zonder het VVD-beleid. Daarnaast is echter sprake van een onderliggende structurele nominale woningprijsstijging in het basispad. Dat betekent dat door de hervormingen van de VVD woningprijzen per saldo niet zakken, maar een aantal jaar iets minder hard stijgen.

De maatschappelijke welvaart stijgt door de maatregelen van de VVD structureel met 0,3% bbp (2 mld euro). Dit komt met name ten goede aan verhuurders, die hogere huuropbrengsten ontvangen.³⁷ Bij splitsing van woningcorporaties komen de extra huuropbrengsten tot uitdrukking in een grotere waarde van het vermogen van de vermogensbeheerinstellingen. Huishoudens zien hun welvaart afnemen: het negatieve effect van hogere huren op hun inkomen wordt niet volledig gecompenseerd door de doelmatigheidswinst op de woningmarkt.

6.10 Zorg

Bij de curatieve zorg wil de VVD de doelmatigheid verder vergroten langs de lijnen geschetst in variant B van heroverwegingsrapport 11 over de curatieve zorg. Dat betekent dat de zorgverzekeraars volledig risicodragend worden maar ook meer instrumenten krijgen om hun rol als marktpartij waar te maken, vooral door een sterke uitbreiding van het vrij onderhandelbare B-segment van de ziekenhuiszorg. Daarnaast krijgen de verzekeraars meer ruimte voor het voeren van preferentiebeleid bij geneesmiddelen. Ook wordt de rol van de markt vergroot doordat zorgaanbieders privaat kapitaal mogen aantrekken, met medezeggenschap en winstuitkering. De kwaliteit van de zorgverlening wordt vergroot door oprichting van een kwaliteitsinstituut, dat kwaliteitsverschillen ook beter inzichtelijk maakt.

De VVD beperkt het collectief verzekerde pakket. Naast een stringenter beleid bij het toelaten van nieuwe behandelingen worden onder andere dbc's voor een geringe ziektelast, een aantal genees- en hulpmiddelen, lichtere ggz-behandelingen en een deel van de paramedische zorg uit de basispolis geschrapt.

In plaats van de verhoging van het eigen risico zvw van 210 euro naar 775 euro in 2015 uit het basispad kiest de VVD voor een verhoging naar 300 euro. Huisartskosten gaan ook onder dit eigen risico vallen.

Bij de langdurige zorg kiest de VVD voor een model dat sterk overeenkomt met de variant Zorg Verzekerd in heroverwegingsrapport 12 over de langdurige zorg. Dit houdt in dat de VVD het grootste deel van de awbz overhevelt naar ziektekostenverzekeraars, doch met behoud van meesubsidies. In tegenstelling tot de Heroverwegingswerkgroep kent het CPB hieraan geen doelmatigheidswinst toe, behalve voor overheveling van revalidatiezorg. De reden hiervoor is dat langdurige zorg niet past binnen het stramien van de zvw. Hierbinnen lijkt het namelijk niet

³⁷ Dit geldt niet in gelijke mate voor alle verhuurders; niet in alle regio's zullen de verhuurders de huren in gelijke mate kunnen verhogen.

goed mogelijk om enerzijds verzekeraars te compenseren voor meerjarige risico's en anderzijds prikkels te behouden om het zorggebruik te beperken.

De VVD behoudt voor de meest complexe zorg (intramurale ggz en ghz) een romp-awbz die door een landelijke zbo als voorziening wordt aangeboden. Hierdoor vervalt het verzekerde recht op zorg en wordt het mogelijk zorg beter af te stemmen op de mogelijkheden van de cliënt. Ook heeft de zbo een betere inkoopprikkel dan de huidige zorgkantoren, waarvan de budgetten minder hard begrensd zijn. Daarom kan van deze maatregel een doelmatigheidswinst worden verwacht.

Naast deze stelselwijzigingen beperkt de VVD met verschillende maatregelen de zorgaanspraken. Zo worden de functies begeleiding en dagbesteding geschrapt, waarbij de helft van de huidige kosten wordt gereserveerd voor financiering van weglek naar andere regelingen, met name de wmo. Ook wordt minder complexe zorg voor nieuwe cliënten niet langer intramuraal aangeboden. Dit geldt zowel voor de ggz als voor ouderenzorg. Tevens schrapt de VVD de gehandicaptenzorg voor cliënten met een IQ boven de 70. Ook hier wordt de helft van de huidige kosten gereserveerd voor weglek naar andere domeinen.

De VVD kiest ervoor de kosten van zorg en wonen te scheiden. Zorginstellingen zullen huur en servicekosten bij cliënten in rekening brengen. Zo worden zij geprikkeld zich beter te richten op de woonwensen van cliënten. Omdat de VVD cliënten niet compenseert voor deze extra kosten, leidt dit tot een forse stijging van de eigen bijdrage van 1,3 mld euro. Daar staat tegenover dat de VVD de verhoging van de eigen bijdrage awbz uit de Economische Verkenning 2011-2015 teruggedraait. Wel wordt de korting op de wmo gehandhaafd.

Samenvattend kiest de VVD niet voor de sterke verhoging van de eigen betalingen waarmee is gerekend in het basispad van de Economische Verkenning 2011-2015. De VVD legt de nadruk op maatregelen die leiden tot een doelmatige zorgverlening en op inperkingen van het collectief verzekerde pakket. Met deze andere invulling komt de collectief gefinancierde zorg in 2015 ruim 3 mld euro lager uit dan in het basispad. De werkgelegenheid in de zorg, publiek en privaat, groeit in de periode 2010-2015 met 99 000 arbeidsjaren. Dat is 50 000 minder dan in het basispad.